

ئەيۋەندىي كورد - ئەمىرىكا .. لەنيۋان ويست و حەقىقەتدا ..

ئەمرۆ ھېچ ھېزىك نىيە لە جىھان تارادەي رووبەروو بوونەو لەگەل عىراق پشتگىرى لەكورد بکات



د.بورهان ياسين

دىدى سەرگردايەتى كورد لەمەر پەيوەندىيەكانى لەگەل ئەمىرىكا تىكەلاوييەك بوو لەخۆشبينى و نىگەرانى

نىگەرانى

كىشەكە لەبوونى يان نەبوونى پشگىرىيە لەھەندىك شتى تر داى؟

بەسباوەرى من جگەلەو شتەنى كەزىوتىش زانراون وەكو ئەوى بۆ ئومونە ولاتان بەرژەندى خۇيان لەپشتگىرىكردنى كورددا نايىننەو، بەلام راستىيەكىش ئۆپەيە كەلەينى كوردى لەعىراق خۇي ھەموو قورساى خۇي خستتەسەر بەغدا تارادەيەكى بەكچار زۆر دىيلۇماسى خۇي لەدەرەو بەتايىيەتى لەئەوروپاي رۆژئاوا زۆر كەمكردۆتەو، بەلكو دەتوام بلىن راشىگرتوۋە، ئەو تەنھا لەكاتى قەيران و ھەستەردى جدى بەمەتسى پاشەكشەيە، وەكو ئىستا دەبىيىن، كەلەينى كوردى ھەموو قورساى ھەست بەگرتىكى رۆلى ولاتنى ترىش، جگە لەئەمىرىكا، دەكات. لەمەش زۆر لەماوى دواى كەوتنى رۆژى سەدام تا ئىستا لاينى كوردى بوو سىياسەتى كەپادەكردوۋە مەسەلەى خۇي لەعىراق بەتوندى كوردە بەمەسەلەيەكى ناوخبۇي عىراقى. جا كەكورد خۇي لەبو ھەموو ساپادەسا ئەو سىياسەتى بۆ خۇي ھەبىزاردەيت لاينەكانى دەرەو چى دەتوانن بكن.

جگەلەوش، ھەر لەم سۆنگەيەو، كىشى سەرەكى لەسەدەيە كەلەينى عەربەسى رۆژ دواى رۆژ سىياسەتى ئىنكاركردنى ھەندىك لەمافە گرتەكانى كورد دوپارەدەكانەو. كىشەكە لەوئايە كەتەو حالەتى ئەمرۆ لەعىراق لەنيۋان كوردو عەرب دەراوشتەي راستەوخۇ سەرلەنۆى دامەزرانەوى دەولەتى عىراقە. ھەرەھا بەكارھىنانى دەسەلاتنى ھەمان ئەو دەولەتەيە لەلاين نوخبە دەسەلاتدارى عەربە لەبەغدا، كە لەماوى زۆر لەچار سالا كورد خۇي رۆلى ئىپتىدائى لەدامەزرانەوى بىنيو، بگەر لەراستىدا بەي ھاوکارى كورد ئەم دەولەتە ئسەلن مومكەن نەبو داھەمژىتەو.

ھېچ كارت و خالىكى ھېزى ھەيە كە ئەمىرىكا پابەند بەو دۇستايەتتەيە گرىمانەكراوۋە بكا كە لەگەل كورددا ھەيەتى؟ ئەگەر ئەمىرىكىيەكان دۇستى تىرى جىيە متمانە لەعىراقدا بدۆزەنەو ئايا قورساى سىياسىي كورد بۆ بەرژەندىيەكانى ئەمىرىكا چى ئى بەسەر دىت؟

* ئايا ئەگەرى ئەسەر ھەيە ئەمىرىكىيەكان رۆژنىك پشت لەكوردو دۇستايەتلىكردنى بكن؟ ئايا لەچ دۇخىكدا ئەو پشتىكردنە روودەدات؟ پلانى كورد چىيە بۆ رووبەروو بوونەو لەگەل ئەو جۆرە ئەگەراندەدا؟ ئايا كورد حسابى بۆ ئەو ئەگەرە كوردوۋە كەدەشەيت ئەمىرىكىيەكان، لەبەر ھەر ھۆيەك بىت، پىويستبوونيان بەدۇستايەتلىكردنى كوردى عىراق پاشەكشەبكات؟ ئايا بۇئەوئەي بەرچاوى رووتىر بىت لەسپاسەتكرندەدا، سەرگردايەتتەي كورد پىويستى بەساغكرندەوئەي حەقىقەتى پەيوەندىيە خۇي لەگەل ئەمىرىكا دا نىيە؟ ئايا پىويستى بەو نىيە دۇستايەتتەيەكى بباتە ناستىكى ستراتىيى و لەوئەش بگۆلئەتەو كەچون دەبباتە ناستى ستراتىيىيەو بەچ شىئەيەك؟

* ئايا پىگەى كورد لەناو رىكەوتنەماى ستراتىيى ئەم دوايىنەي ئىۋان عىراق و ئەمىرىكا چىيە؟ حسابى چىمان بۆ كراوۋە دىدى ئەمىرىكا بۆ كورد لەچارچىوئەي عىراقدايە يان تايەتەندىيە خۇي پىندەدرىت؟

سكرتىرى نووسين

بەشاربووى دووم: لىگۆلەر - د. بورھان ياسين

۲-۳

لەباشوورى كوردستان بەروورويان بۆتەو بەشى ھەرەزۆرى بۆ ئەم دەگەرتەتەو كەلەينى عەربى قىوولى نىيە كورد خاۋن ئىرادەي راستەقىنە بىت لەسەر خاكى خۇي و لەمەر سەرچارەكانى دەولەمەندى و مەسەلە چارەنوسازەكانى تردا. جا لەم پەيوەستەدا بەماتايەكى تر، ئەمىرىكا تەنھا ھۆكارىكە لەھۆكارەكان نەك ھۆكارى چارەنوسازو بىرادەر لەنبەستەگەيشتى بارى سىياسى كورد لەباشوورى كوردستان.

بەماتايەكى تر، كىشەكە لەناو قولاى جىھانىنى و فەلسەفەى سىياسى بزاقتى كورد خۇي داىە. ھەر بۆ ئومونە، سالاىكە لاينى كوردى، لەسەبرى ھەمووانەو سەمركۆ كۆمار جەلال تالەبانى و سەمركۆ ھەرىم مەسعود بارزانى، ھولى جدى دەدەن بۆ فەراھەمكردنى ئەوى پىندەگەرتى ئاشتەوئاي نىشتەنى لەعىراق، بەلام پارادۆكس (موفارەقە) ئەوئەي كەھەر وەختىك ئەم ئاشتەوئايە فەراھەم بىت ئەو، بەئەگەرى زۆر، لەپروپىيە بەرھەمھىنانىدا لەسەر حسابى كۆمەلنىك تەنازولى تىرى لاينى كوردى دەبىت و بەئەگەرى زۆر بەزىيانى پەيوەندىيەكانى كورد ئەمىرىكا تەو دەبىت، چونكە كاتىك ئەمىرىكا ھەموو عىراق بەدەستەندى، جا ئەم كاتە پىويستى ئەمىرىكا بەئەلئەزناىتى كوردستان چىيە بۆ ھاوپەيىانى ستراتىيى و دانانى بىكى سەربازى لىوئى. لەراستىدا دەبىت ھەر لەئىستەو بەنىگەرانى زۆرەو بىر لەدەرھاوئىشتە سىياسىيە تىكەتتەكانى ئاشتەوئايى عىراقى بۆ كورد بگەينەو ئەم ئامادەبىن دواى بەدەستەتەنى ئەم ئاشتەوئايە پەيوەندىيەكانى كوردو ئەمىرىكا بگىرنە قۇناغىكى ساردترەو.

۱- پەيوەندىيەكان وەكو خۇيان كەھن بىيىرىن بەي زىدەوئىكردن لەخۆشبينى وەكو ئەوى پەيوەندىيەكان وەكو(عەشقىكى) يەكلاينى ئەكتەرتىكى بىيىز(وەكو كورد) بىت بۆ ئەكتەرتىكى پر ھىزى وەك ئەمىرىكا.

۲- بەسەرەوام ھەلسەنگاندنى ئەو پەيوەندىيانو پىداچوونەويان بەچارىكى رخنەكرانو لەبەر رۆشناى گۆرانكارىيەكانى سەر مەيدانى عىراق و ناو ھاو كىشە ئىقلىمەكى، بگەر ھەندىكجارو لەھەندىك بابەتدا لەھاو كىشە جىھانىكەشدا.

۳- گوتارى رەسمى كوردى وەك گوتارى رۆژم و بزوتنەو سىياسىيەكانى جىھانى سىھەم (بەجىيازى ئايدىلۆزى دىنى و چەپ و نەتەويى)، لەرۆشناى كولوورنى سىياسى سەقامگىر بوودا، زوو پەنا بۆ ھۆكارى دەرەو دەبات (وەك مېتودى نوكردەنەو تىكەيشتن) وەك ئەوى ئەو ھۆكارە دەرەكەيە لەپشت ھەموو شكىست و نىسكۆبەكەو بىت وەلامدەرەوى ھەر پىسارىك بىت. ئەوى كەپتويستە سەرگردايەتى كورد ھەرچى زووترە بىكات ئەوئەي، بەتايىيەتى لەباردۆختىكى وەك ئەمرۆ پىر لەنىگەرانى، خۇي رەزگار بكات لەو كولوورە سىياسىيە، كە لەراستىدا نايىتە پارىدەر لەچارەسەر كوردنى ھېچ كىشەيەك وەلامدەرەوى راستەقىنەى ھېچ جۆرە نىگەرانىيەك نىيە.

۴- لەم رووۋە، دەبى بەراشكاوانەتر بلىم كەتە تەنگۆزەنى كەتەمرۆ كورد

* زۆرچار باس لەھاوپەيماىتتەيى يان دۇستايەتتەيى نىۋان ھەرىمى كوردستانى عىراق و ئەمىرىكا دەكرىت، ھەم بەرپىرسانى كوردو ھەم ئاوپەناو ئەمىرىكىيەكانىش نامازە بەو دەكەن كە دۇستى كوردن و پشتىوانى دۆزە رەواكەيان دەكەن، ئايا حەقىقەتى ئەم دۇستايەتى و ھاوپەيماىتتەيە - ئەگەر ھەيە - چىيە؟ چۆن و بەچ پىنوۋو لەسەر بئەماى چ بەرژەندىيەكى دىارىكراو كوردى عىراق دۇستى ئەمىرىكايە يان ئەمىرىكا دۇستى كورد، ئەم دۇستايەتتەيە لەچ دەقىكى نووسراو، يان رىكەوتنەمايەك، يان پەيماننامەيەكى دوو قۇلدا، دىارىكراو؟

* ئايا ناوەرۆكى ئەم دۇستايەتتەيە بئەمايەكى ستراتىيى و رەسمى ھەيە، يان تەنھا بەرھەمى دىدىكى ھاوپەشە بۆ ھەندى لەرووداۋەكانى عىراق و رىكەوتى ھەندى بەرژەندىيە نىۋان ھەردو لايە لەعىراق و ناوچەكە؟ ئەم دۇستايەتتەيە ھېچ پادەبوونىكى ئەخلاقى و ئىلمىي لەبەرامبەر بەرژەندىيەكانى ھەردو لادا تىدەيە يان تەنھا مەواكەبەكردنى كوردە بۆ بەرژەندىيەكانى ئەمىرىكاو خۇگۇجانەندە لەگەل ويستى ئەم ھىزە جىھانىيە؟

* ئايا سەرگردايەتى كورد چۆن دەرۋانە ئەم دۇستايەتتەيە، تاچەند جىيە دىلىيەيە دەكرى گزەوى لەسەر بىكرىت، ئەى تا چەند دۇستايەتتەيەكى بى ئاسو بى ئايندەيە؟ ناخۆ لەبەنرەتدا مىكانىزمى بوونى ئەم دۇستايەتتەيە مەرچەكانى درىژەكىشانى چىيە؟

* ئايا كورد جگە لەئەمىرىكا ھېچ ھىزىكى تىرى جىھانى ھەيە پشتى بەستى بۆ پشتىوانىكردن لەماف و داواكارىيە سىياسىيەكانى لەعىراقدا؟ ئايا كورد

* دەتوانن بلىن دىدى سەرگردايەتى كورد لەمەر پەيوەندىيەكانى لەگەل ئەمىرىكا تىكەلاوييەك بوو لەخۆشبينى و نىگەرانى. ئەمىرىكا ئەمىرىكا دوتەوانىن بىلەن ئەويە كەتەو خۆشبينى ئەم بەرھەمى نەبوو كەپتويست بوو، بەلام ئەم نىگەرانىيەش، كە تارادەيەكى زۆر لە، بۆئومونە، دىدى سەمركۆ ھەرىم خۇي دەربرىو ئەم دەرھاوئىشتە سىياسىيەكە پىويستەنى ئەويە كەدەوئەي بىيانىت. ئەم رەد كەردنەوى ھەرەدوئىشى (وئەكەى سەمركۆ ھەرىم) بۆ چاۋكەوتن بەزەبىرى دەرەوى ئەمىرىكا (كۆندەلنزا رايىس) دەكرى تارادەيەكى زۆر دەربرى ئەم نىگەرانىيە بىت. ھەرچەندە دوورىش نىيە بو شىئەيە كەرايس ويستىيەتى چاۋپىكەتتەكە ئەم ئىجابەت بەخۆئىندەئەوى سەمركۆ ھەرىم ھىماى ھەلوئىستەيەكى تازە ئەمىرىكاى نىگەراناىمىز بووئىت يا ئاشايستەبووئىت بەجىگەر رىگەى خۇي وەك سەمركۆ ھەرىم. بەھەر حال وا دەزام لەناو پىكەتەتى ساپكۆلۆزى-سىياسى كەسايەتى سەمركۆ ھەرىمدا ھەستەكردنى بەرەوام بەتاللىيىت بىرھاتنەو مېژوونەكى نىسكۆزى (۱۹۷۵) لەھەنەنوكە سىياسەتدا ئامادەيە. بەماتايەكى تر لەناو ئەم ھەست بەتاللىيىت كوردندا مېژو و پرۆسە سىياسىيەكان لەھەمان سات و كاتدا دەتوانن يەكت بگرنەو يەكت بەھىزىكەن.

لەلايەكى ترەو لەناو ھەستى نىگەرانى لەو پەيوەندىيانەدا بەسەرەوام دوو شت ئامادەبىيان ھەيە:

ئەمىرىكا تەنھا

ھۆكارىكە

لەھۆكارەكان

نەك ھۆكارى

چارەنووسسازو

بىرادەر

لەنبەستەگەيشتى

بارى سىياسى كورد